

ПОДКРЕПА ЗА РАВЕН СТАРТ ЧРЕЗ ИНТЕГРИРАНО ОБУЧЕНИЕ

Брой 6

Септември 2012

Редакционен екип:

Любомир Василев (отговорен редактор)

Маргарита Пеева, Весела Йорданова

СОУДНЗ „Луи Брайл”

Фондация „Хоризонти”

София

СЪДЪРЖАНИЕ

Към читателите..... (стр. 3)

**Маргарита Пеева: Изучаването на полезни умения в
СОУДНЗ „Луи Брайл”..... (стр. 4)**

**Лорен Либерман, Кати Хюстън-Уилсън: Преодоляване на
проблемите пред учениците със зрителни проблеми и
глухота в обучението по физическо възпитание..... (стр. 7)**

КЪМ ЧИТАТЕЛИТЕ

Уважаеми читатели,

Този бюлетин се издава в рамките на проект „Подкрепа за равен старт чрез интегрирано обучение”, финансиран от оперативна програма „Развитие на човешките ресурси” на Европейския социален фонд.

Предназначението на бюлетина е да информира заинтересованите читатели, първо, за същината на проекта – цели, дейности, постигнати резултати; втора, не по малко важна задача е да се предложи възможно най-пълна и разнообразна информация по проблемите на интегрираното обучение, състоянието и напредъка на методите и технологиите за повишаване на образователния, трудовия и социалния статус на хората със зрителни увреждания.

Ще търсим не само тематично, но и жанрово разнообразие чрез публикуването на статии (включително преводни), интервюта, репортажи, есета и още по-свободни литературни форми.

Това издание ще постигне още по-пълно предназначението си, ако успеем да мотивираме вас, нашите читатели, да участвате в списването на бюлетина – чрез отзиви за него, а също чрез собствени материали за публикуване, които можете да изпращате на e-mail: pessoko@yahoo.com.

От редакционния екип

ИЗУЧАВАНЕТО НА ПОЛЕЗНИ УМЕНИЯ В СОУДНЗ „ЛУИ БРАЙЛ”

Основна цел при работа с деца със специални нужди е тяхната социална рехабилитация и интеграцията им в обществото. В този брой ще представим предметът „Полезни умения”, който подпомага в голяма степен интеграцията на тези деца в социалната среда.

Под полезни умения трябва да разбираме комплекс от практически умения, обезпечаващи пълноценен, самостоятелен и независим живот на децата със специални педагогически нужди.

Полезните умения най-общо могат да се обособят в три основни групи:

1) общопознавателни — свързани с цялостното когнитивно развитие на децата със зрителни увреждания;

2) всекидневни — обезпечаващи самостоятелното справяне с разнообразни практически житейски ситуации;

3) социални — насочени към пълноценно общуване на децата със специални педагогически нужди и включването им в живота на обществото.

В училище „Луи Брайл” предметът „Полезни умения” се води от Жейна Бъчварова и Вероника Лилова. Двете преподавателки помагат на учениците от училище „Луи Брайл” постепенно да придобият трите вида умения, за да се изградят като самостоятелни личности.

Общопознавателните умения помагат на учениците да формират адекватни представи за обектите от околната действителност, като се запознават с макети на натуралните обекти от различни области на живота.

Всекидневните умения обхващат изключително голям брой ежедневни действия, които виждащите деца наблюдават и научават без много усилия от

своите родители, близки или приятели. Децата и учениците, които са незрящи или слабовиждащи, се нуждаят от специална подготовка, за да могат да ги усвоят. Всекидневните умения включват: поддържане на лична хигиена, обличане, поддържане на дрехите, почистване на стаята или жилището, пазаруване, пране, постиране, ползване на сушилня и пералня, подреждане на дрехите в гардероба, почистване на обувките, съчетаване на дрехите по цвят и материя при обличане, подреждане на чинии и прибори на масата, готвене, използване на готварска печка, подреждане на продукти в хладилника, отглеждане на цветя и много други. Всяко от тези умения изисква подробни битови познания; например, при прането – за видове перилни препарати, къде могат да бъдат закупени, как да бъдат използвани, как да не се смесва бяло с цветно пране и други.

В училището е оборудвана битова стая, която се използва от децата, живеещи на пансион, както и кухня, предназначена за учебни цели.

Формирането на полезни умения не може да стане само на едно място - специализирания кабинет създава благоприятни условия, но не е достатъчен. Занимания се провеждат и в столовата, спалните, в магазини и на много други обществени места.

В училището се работи и за изграждане на социални умения у децата със зрителни увреждания. Социализацията е процес на формиране у детето на представи за многообразието на обкръжаващата среда, установяване на отношение към възприеманите социални явления и навици на поведение, съответстващи на обществените норми. Социалните умения включват и изграждане на личностна култура. Те спомагат за правилно ориентиране на учениците в заобикалящия ги свят и активна комуникация с него. Социалните умения, изучавани в училище „Луи Брайл”, включват обучение как да се общува с другите хора, какво поведение да имат в институции – банки, болници, социални служби, театри и др., как да се гласува по време на избори, как да се представят по време на интервю за работа, как да се държат в трудов колектив и други. Така учениците се научават да регулират собственото си поведение съобразно обществените норми, да бъдат толерантни към различните и да са способни за съвместна дейност в екипи.

Учебните часове се провеждат 4 пъти седмично, като заниманията са индивидуални и групови и се работи с всички деца.

Полезните умения са комплекс от всички умения, гарантиращи постигане на максимално възможно ниво на самостоятелен и независим живот, самостоятелност в справяне с ежедневието и затова тяхното усвояване е изключително важно за учениците с нарушено зрение. Те допринасят и за повишаване на тяхната самооценка и придобиване на увереност при вземане на важни решения в житейския им път. Целта на обучението по полезни умения е да изгради личности, които да водят независим, самостоятелен живот.

Маргарита Пеева

ПРЕОДОЛЯВАНЕ НА ПРОБЛЕМИТЕ ПРЕД УЧЕНИЦИТЕ СЪС ЗРИТЕЛНИ ПРОБЛЕМИ И ГЛУХОТА В ОБУЧЕНИЕТО ПО ФИЗИЧЕСКО ВЪЗПИТАНИЕ

(превод от английски със съкращения)

Днес много от американците участват във физически активности повече, отколкото всякога. Предимствата, произтичащи от физическата активност, включват намален риск от сърдечни заболявания, диабет, високо кръвно налягане, високи нива на холестерол и намалени нива на стрес. Социалните и психологическите преимущества на увеличената физическа активност са огромни. Много хора, които правят всеки ден физически упражнения, съобщават, че имат по-здрав сън, подобро самочувствие, увеличена сила, и намалени нива на стреса, а всичко това благоприятства позитивното отношение към живота. При учениците, които имат ежедневна физическа активност, намалява неадекватното поведение, самонараняванията и самодеструктивното поведение.

За съжаление, на учениците, които имат зрителни или слухови проблеми, не се предоставят същите възможности да участват в редовна физическа дейност и като резултат те не получават същите психологически, социални и физически предимства както техните зрящи връстници. Причина за тази ситуация е, че като отделят повече време за изучаване на академичните предмети в сравнение с техните зрящи съученици, те са възпрепятствани да участват в дейности, свързани със свободния отдих. Слепи и сляпоглухи деца са склонни да натрупват по-високи нива на телесни мазнини и имат ниска степен на сърдечносъдова издръжливост, сила и издръжливост на мускулите в сравнение с техните

зрящи връстници. Незрящите ученици са по-малко умели в дейности като хвърляне, хващане, балансиране, удряне. Тези резултати не се дължат на генетични ограничения, а на свръхпротективни и обезкуражителни нагласи на родители или учители, които не позволяват на учениците със зрителни или слухови проблеми да участват във физически активности.

Учениците постигат физическа активност по много начини. Един от тях е физическото възпитание в училище, което е предназначено да развива психомоторната, емоционалната и когнитивната компетентност на ученика.

Физическото възпитание в САЩ се изисква по закон, независимо от степента на възможностите на ученика. Физическото възпитание не може да бъде заменено с физиотерапия, трудова терапия, часове по брайлово писмо, обучение по мобилност и ориентиране или говорна терапия. Законът предвижда всеки ученик, подлежащ на специално образование, да има индивидуална образователна програма и физическото възпитание да бъде включено в нея. Степента, в която физическото възпитание е застъпено обаче, зависи от индивидуалните нужди на ученика. Някои ученици с увреждания могат да участват в часовете по физическо възпитание в общообразователните училища и тяхната индивидуална образователна програма включва този предмет без промяна, но програмите за ученици със зрителни увреждания обичайно се нуждаят от промени, за да бъдат успешни. Тези промени могат да включват насоки от училищен наставник, звукова сигнализация, топки със звънчета и др. В случаите, когато учениците имат специфични нужди, които не могат да бъдат покрити от обичайни промени, може да бъде разработена и предоставена конкретна и адаптирана програма за физическо възпитание. Целите и задачите на физическото възпитание също трябва да се развиват в специализираните учебни програми. Тези адаптирани програми съвсем

не означават, че учениците трябва да бъдат обучавани отделно. Задължително изискване е учениците с увреждания да получават същия обем часове по физическо възпитание като техните връстници. Другите услуги, от които се нуждаят учениците със зрителни увреждания, не трябва да са в конфликт с определеното време за физическо възпитание.

Въпреки че американското законодателство в защита на лица с увреждания е от 1975 г., на учениците със зрителни увреждания все още се отказва достъп до подходящо физическо възпитание.

В тази статия авторите имат за цел да очертаят основните бариери пред включването на учениците със зрителни увреждания в часовете по физическо възпитание и да предложат стратегии за преодоляване на тези бариери. Визират се преди всичко учениците със зрителни увреждания, но бариерите и решенията, които се предлагат, са приложими и за ученици, които са сляпоглухи. Авторите са събрали данни от повече от 170 учители по физическо възпитание от щата Ню-Йорк. На базата на резултатите от проучванията, те са идентифицирали нагласи на учителите, на учениците със зрителни увреждания и на училищните администратори като фактори, възпрепятстващи включването на учениците със зрителни увреждания в часовете по физическо възпитание.

Бариери пред учителите

Липса на професионална подготовка

Повечето от участниците в проучванията чувстват, че липсата на професионална подготовка им пречи адекватно да включат ученици със зрителни увреждания в часовете по физическо възпитание. В

университета учителите по физическо възпитание получават ограничена информация за слепотата. Обичайната информация за нея в курса на обучение включва симулация, видео, кратка лекция и участие в мач по голбал. Количеството информация за физическата активност на зрително затруднените лица, давана на учителите, обикновено е насочена към мобилност ориентиране и развлекателни дейности. Тази минимална информация в професионалните програми за подготовка на учителите по физическо възпитание съвсем не е достатъчна.

Решението е да се подобри професионалната подготовка и допълнителното обучение на практикуващи учители чрез осигуряване на информация относно стратегии за включване на ученици със зрителни увреждания в основните учебни програми по физическо възпитание. Информацията трябва да включва начини за модифициране на физическите и здравословните дейности, обучителни стратегии, и ресурси за спортна и развлекателна дейност.

Учебна програма и дейности

Втората бариера е учебната програма и дейностите, предвидени в часовете по физическо възпитание. Спортове като баскетбол, американски футбол, хокей, волейбол, тенис и бадминтон в традиционния им формат не предразполагат към самостоятелно участие на ученици със зрителни увреждания. Това са дейности, които изискват визуално-моторна координация за успешното им изпълнение. Те не трябва да се забраняват, а да се модифицират, така че да съответстват на нуждите и възможностите. Примери за такива модификации са употребата на звукови топки и врати, по-бавно движещи се топки и промяна на условията на играта, за да се постигнат същите или подобни цели. Добър

подход е да се включат спортове, които са независими по характер като голф, плуване, бойни изкуства, аеробика, борба, гимнастика, вдигане на тежести, каране на ролери.

Темпо на провеждане на уроците

Често учителите несъзнателно ускоряват темпото, което е благоприятно за обучението на зрящи ученици, но не и за ученици със зрителни увреждания. Последните имат нужда от специфични обяснения, демонстрации, физическо насочване и обратна връзка в съответствие с уменията и изпълняваната дейност. Докато те разберат и извършат необходимото движение, класът може вече да извършва друга дейност.

Решението за преодоляване на тази бариера е да се променят учителските методи: вместо директно ръководство от учителя (команден стил), ориентиран към ученика стил (т.е., разрешаване на проблеми, учене в сътрудничество, и насочено откриване). Използването на обучени наставници или водачи могат да подпомогнат по-бързото разбиране и ответна реакция на желаната задача, както и по-доброто представяне на уменията.

Свърхпротекция от страх и ограничени очаквания

Учителите може да възприемат учениците със зрителни увреждания като неспособни да изпълняват редица двигателни задачи и като заплаха за собствената си сигурност и за другите ученици в класа. В резултат, на тези младежи може да не се предоставят възможностите да изпълняват същите задачи като техните зрящи връстници. Тъй като им липсва

обучение и контакти с ученици със зрителни увреждания, учителите често не знаят потенциала на тези ученици за физическа дейност.

Въпреки че могат да се наложат промени, учениците със зрителни увреждания могат да са успешни в повечето физически активности. Например, учителят може да се страхува, че ученикът може да се нарани на висилката. При анализиране на задачите, които са включени в основните компоненти на упражнението (набиране, задържане, и повдигане на крайниците), може да се покаже, че ученикът има достатъчно сила в горната част на тялото, за да участва в гимнастическите упражнения. Този подход не се различава много от обучението на зрящи ученици; той просто показва, че като се даде подходяща психологическа ориентация на учителите, те се чувстват уверени да допуснат ученици със зрителни увреждания да участват в дейности, подобно на техните зрящи връстници. Инструкциите съдържат йерархически нива за уменията и позволяват на инструкторите да изпитват индивидуално всеки ученик и да установяват непосредствени цели и задачи на основата на показаните нива на изпълнение.

Бариери пред учениците

Нагласите на учениците със зрителни увреждания също може да бъдат основна пречка за успешното им включване в общото физическо възпитание. Учениците могат да контролират или не тези бариери. Много от тези пречки възникват единствено, поради липсата на знания и възможности, както и от нагласите на връстници, учители и родители.

Свърхпротекция от страна на родителите

Разбираемо е, че родителите искат да гарантират безопасността на детето си на всяка цена, но те могат по този начин да ограничат възможността на децата им свободно да си взаимодействат с околната среда, или с техните връстници.

Липса на възможности

Възможностите и ресурсите в програмите по физическо възпитание са били ограничени за тези деца. Например, възможно е в ранните си години децата с увредено зрение да не са имали възможност да контактуват с околната среда и да научат основните двигателни умения като катерене, скачане или основен контрол над обектите чрез подскачане, хвърляне, или удряне. Тази ранна липса на възможности засяга по-късното участие в типични дейности, свързани с възрастта, като гимнастика, футбол и други.

Липса на увереност

Липсата на възможности може да доведе до липса на увереност у тези ученици и те да се страхуват от участие в типични физически дейности. Интервюта с 35 ученици със зрителни увреждания, участващи в спортен лагер, разкрива въздържане от участие във физически дейности поради следните причини: ниски нива на умения и страх от подигравки, от загуба на игра на своя отбор, или страх да не наранят себе си или другите.

Едно възможно решение на тези проблеми включва предоставяне на развиващи дейности в ранна възраст, така че децата, които са с увредено зрение, да поддържат ниво на развитие на уменията, характерно за типичните им връстници. Тези дейности включват пълзене, търкаляне, дърпане на стойка, ходене, бягане. Те следва да бъдат осъществени в природна среда (например паркове) и в ежедневно обкръжение. Училищата и програмите за свободното време трябва да са адаптирани към типични дейности, свързани със спорта, така че учениците с увредено зрение да могат да участват успешно с техните връстници от същата възрастова група. Практикуването на дейности, които изискват малко или никакви изменения, като например колоездене в тандем, плуване, бойни изкуства, и голбал, ще помогнат да се увеличи независимостта, както и нивата на доверие.

Административни бариери

Административните пречки включват време, оборудване, отсъствие на физическото възпитание в специализираните обучителни програми за незрящи ученици и неадекватни оправдания от страна на медицински лица.

Време

Намирането на време за физическо възпитание в живота на детето може да бъде проблем. Много деца със зрителни увреждания имат часове по брайлово писмо, обучение по мобилност и ориентиране, професионална или физиотерапия. Запълнените учебни програми могат неволно да попречат на тези деца да участват в часовете по физическо

възпитание. Тази практика е неприемлива. Дейности като ориентиране и мобилност, физио- и трудова терапия може да допълват ежедневно програмата на ученика, но те не могат да заместят физическото възпитание.

Липса на подходящо оборудване

За някои ученици със зрителни увреждания биха били полезни топките със звук или със звънчета, по-голямо и по-ярко оборудване и други приспособления. Това оборудване, обаче може да се окаже скъпо и непосилно за училищния бюджет. Въпреки това, училищата не бива да пестят за сметка на адаптираното физическо възпитание.

Медицински доводи

Важен фактор са медицинските доводи от страна на лекари, например офталмолози, които забраняват на ученика всякакво участие в часовете по физическо възпитание или във физически дейности. Отлепване на ретината, глаукома, или други медицински причини, често карат лекари, родители и училищни администратори да се страхуват и да ограничават участието на ученика в часовете по физическо възпитание. Тези медицински оправдания, като отричат възможност на учениците да участват в едни и същи или равностойни на тях дейности подобно на връстниците им, могат да попречат на качеството на живот на децата с увредено зрение. Физическото възпитание дава възможност на учениците, чрез физическата активност, да постигнат дълготрайни ползи за здравето си и реализацията си и да участват в развлекателни и спортни дейности. Медицински оправдания са излишни, защото обучителите по адаптирана физическа активност са инструктирани да се консултират с лекари,

учители, администратори и родители, за да се създаде безопасна, успешна и подходяща програма, която да отговори на специфичните нужди на учениците.

Лорен Либерман

Кати Хюстън-Уилсън